

You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Lingwistycznie o dyskursie (dyskursach), czyli uwag kilka po lekturze książki "Dyskurs i jego odmiany" pod redakcją Bożeny Witosz, Katarzyny Sujkowskiej-Sobisz i Ewy Ficek (Katowice 2016, 368 s.) [recenzja]

Author: Joanna Przyklenk

Citation style: Przyklenk Joanna (2016). Lingwistycznie o dyskursie (dyskursach), czyli uwag kilka po lekturze książki "Dyskurs i jego odmiany" pod redakcją Bożeny Witosz, Katarzyny Sujkowskiej-Sobisz i Ewy Ficek (Katowice 2016, 368 s.) [recenzja]. "Forum Lingwistyczne", Nr 3 (2016), s. 135-141

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Lingwistycznie o dyskursie (dyskursach),
czyli uwag kilka po lekturze książki *Dyskurs i jego odmiany*
pod redakcją Bożeny Witosz, Katarzyny Sujkowskiej-Sobisz
i Ewy Ficek (Katowice 2016, 368 s.)

Kategoria dyskursu zdominowała wiele przestrzeni badawczych współczesnej humanistyki. W pracach językoznawczych zorientowanych polonistycznie początkowo sięgano po nią niechętnie (nieśmiało?), bo centralne miejsce w studiach nad tekstem zajmowały przecież takie kategorie, jak: *tekst*, *styl*, *gatunek*. Jednak *dyskurs*, mimo swej wieloznaczności i niedookreśloności terminologicznej¹, jest dziś jednym z ważniejszych pojęć lingwistyki. O potencjale poznawczym dyskursu świadczyć mogą jego badawcze uobecnienia dokonywane jakby *mimochodem*, kiedy w trakcie omawiania innych fenomenów lingwistyki staje się on istotnym tłem prowadzonego opisu, obiektem badań równie ważnym jak wskazany wcześniej i/lub dobitniej przedmiot, bądź metodą prowadzonych analiz (np. krytyczna analiza dyskursu). Ilustracji tego zjawiska można wskazać wiele, zatem dla porządku przywołajmy przynajmniej dwie pozycje książkowe. Pierwszą z nich stanowi monograficzne opracowanie *Style współczesnej polszczyzny. Przewodnik po stylistyce polskiej* (MALINOWSKA, NOCÓŃ, ŻYDEK-BEDNARCZUK, red., 2013), w którym opisane style przyporządkowano do jednej z następujących kategorii: do stylu funkcjonalnego, do odmiany języka, do stypologizowanej grupy tekstów lub do kategorii dyskursu. Rozterki w zakresie tego porządkowania, jak przyznają same redaktorki tomu (s. 14), są widoczne w rozważaniach autorów monografii i jawnie manifestują się między innymi w tytułach i podtytułach rozdziałów książki, na przykład *Język potoczny – dyskurs potoczny*, *Styl dydaktyczny – styl dyskursu dydaktycznego*. Nie brak tu jednak i jednoznacznych uściśleń (np. *Styl naukowy*, *Styl religijny*, a także: *Dyskurs medialny*, *Dyskurs prasowy*, *Dyskurs telewizyjny*, *Dyskurs radiowy*, *Dyskurs internetowy*), choć tytuł całej pracy odsyła tylko do pojęcia stylu². Kolejną ilustrację stanowi piąty tom serii *Gatunki mowy i ich ewolucja* (OSTASZEWSKA, PRZYKLENK, red., 2015), który służy prezentowaniu „granicznych” możliwości gatunków mowy (zob. podtytuł tomu: *Gatunek a granice*). Wyznaczany podtytułem kontekst „graniczności” zachęcił niektórych autorów, by owej granicy poszukiwać na przykład w relacji gatunku i dyskursu, w dyskursywnie zorientowanej analizie gatunków pogranicznych i w innych miejscach otwierających się na interpretację dyskursologiczną, co bezsprzecznie świadczy o atrakcyjności oraz potrzebie dyskursu jako obiektu i metody badań.

¹ Jerzy SZACKI – socjolog – taką snuje w tym kontekście refleksję nad dyskursem: „[...] słowo *dyskurs* zrobiło we współczesnej humanistyce oszałamiającą karierę i coraz trudniej o pewność, czy w ogóle jeszcze cokolwiek znaczy, używa się go bowiem na wiele różnych sposobów, a całkiem nierzadko po prostu jako uczonego określenia dowolnej dłuższej wypowiedzi lub dowolnego tekstu” (2005: 905).

² Zob. też uwagi poczynione na temat tej monografii przez Ewę FICEK (2014: 107–111).

Żywotności pojęcia dyskursu i znacznego nim zainteresowania dowodzą nadto liczne inne publikacje książkowe i artykuły naukowe³. Wielu badaczy wybiera dyskurs **mimo wszystko**, tj. **mimo** jego wieloznaczności, naturalnie skutkującej bogactwem jego interpretacji, **mimo** zgłaszanych nieraz wątpliwości względem teoretycznej przydatności omawianego pojęcia oraz **mimo** istnienia kategorii, które na gruncie lingwistyki dobrze już rozpoznano i opisano (choć na pewno nie w stopniu wyczerpującym zagadnienie), a zatem **mimo** kategorii tekstu, stylu, gatunku. Świadome opowiedzenie się za dyskursem, takie „zadomowienie się kategorii dyskursu w języku naukowym i publicystycznym świadczyłoby o wypełnianiu przez nią pewnej luki w systemie pojęciowym i w praktyce komunikacyjnej użytkowników tych odmian języka” (SZCZEPANKOWSKA, 2011: 30–31). Niebagatelny wpływ na proces akceptacji dyskursu jako pojęcia, przedmiotu i narzędzia poznania (kiedy to dyskurs „**mimo wszystko**” staje się już dyskursem „**dzięki** temu wszystkiemu”) mają same obiekty badań, a zatem heterogeniczne, transgeniczne, multimedialne komunikaty. Ich odbiór możliwy jest na poziomie percepcji wielozmysłowej, ponieważ tradycyjne ujęcia logocentryczne są w ich wypadku niewystarczające⁴.

Trzecim wreszcie świadectwem naukowej popularności i przydatności dyskursu są prace (w Polsce rokrocznie ich przybywa, poczynając co najmniej od końca lat 90. XX wieku), które z dyskursu czynią główny obiekt i cel badań. Do takiego typu studiów zalicza się książkę *Dyskurs i jego odmiany*, zredagowaną przez Bożenę Witosz, Katarzynę Sujkowską-Sobisz i Ewę Ficek, a opublikowaną przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w 2016 roku. Z dyskursologicznym nurtem studiów łączą tę pracę rozważania wokół kluczowego pojęcia dyskursu (już tytuł wyznacza dyskursowi miejsce centralne, to publikacja **przede wszystkim** o dyskursie, który nie jest tu przedstawiany mimochodem i mimo wszystko), a wyróżnia przemyślana kompozycja tomu oraz jakość i wartość poznawcza, w tym teoriopoznawcza, złożonych nań tekstów.

Publikacja *Dyskurs i jego odmiany* w sześciu rozdziałach gromadzi trzydzieści trzy artykuły zróżnicowane pod względem metodologicznym i problemowym autorstwa badaczy dyskursu z całej Polski. Różnorodność ta skutkuje wielowymiarowym spojrzeniem na dyskurs – niczym przez soczewkę wieloogniskową – jakie zyskujemy po lekturze książki. Pozytywne wrażenie wieloaspektowości przedstawianego w niej fenomenu potęgują także: a) znaczny udział omawianych zagadnień teoretycznych, b) interesujące ujęcia polegające na prezentacji sposobów aktualizowania tej samej kwestii w różnych mediach i wspólnotach

³ Ze względu na ograniczenia wydawnicze co do objętości niniejszego tekstu nie podaję tu bogatej literatury przedmiotu. Warto jednak wskazać, z konieczności – wybiórczo, na kilka przykładów studiów chętnie przywołanych w pracach poświęconych dyskursowi, tj.: DUSZAK, 1998; GAJDA, 2005; LABOCHA, 2008; BARTMIŃSKI, NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA, 2009; WITOSZ, 2009; GRZMIL-TYLUTKI, 2010. Na rynku wydawniczym istnieją od roku 2008 czasopisma poświęcone dyskursowi/dyskursom: warszawskie „Tekst i Dyskurs – Text und Diskurs” oraz wrocławskie „Oblicza Komunikacji”. Zagadnienie badań nad dyskursem we współczesnym językoznawstwie polonistycznym przedstawia Bożena Witosz (2012, 61–78; tam też bogata literatura). Obecnie obserwuje się przyrost publikacji poświęconych konkretnemu typowi dyskursu, np. edukacyjnemu (NOCOŃ, 2013), terapeutycznemu (FICEK, 2012), politycznemu (KŁOSIŃSKA, 2012) czy administracyjnemu (MALINOWSKA, 2005).

⁴ Por. uwagi Tomasza Piekota na temat przyszłości badań nad komunikacją, w tym o ograniczeniach mocy wyjaśniającej tradycyjnej nauki o komunikowaniu (PIEKOT, 2006: 13–14).

dyskursywnych oraz c) studia empiryczne przybliżające obraz rozmaitych odmian dyskursu publicznego, medialnego, wspólnot ideologicznych czy etnicznych.

Punktem wyjścia rozważań nad dyskursem jest założenie redaktorek, że „dyskurs, ze względu na swą heterogeniczną złożoność, otwartość i »mgławicowość«, zdaje się dziś najlepiej spełniać funkcję kategorii reprezentującej niestabilność świata społecznych relacji” (s. 9). Stojąca po stronie nauki potrzeba stworzenia modeli, które najpełniej mogłyby odwzorować dynamikę dyskursu, skutkuje głównie odejściem od klasycznego modelu hierarchicznego w porządkowaniu zjawisk językowych i poszukiwaniem modeli przestrzennych. Dlatego w rozdziale **pierwszym**, zatytułowanym *Mapy, sieci, konstelacje – techniki reprezentacji przestrzeni dyskursu*, znajdują się trzy teksty teoretyczne, z których każdy we właściwy sobie sposób skupia uwagę czytelnika na typologicznym porządkowaniu przestrzeni dyskursywnej. Stanisław Gajda, autor otwierającego tom tekstu *Współczesna polska przestrzeń dyskursywna*, odwołuje się do zwrotów dyskursywnego i przestrzennego, a w opisie polskiej przestrzeni dyskursywnej konfrontuje dwa modele – klasyczny i sieciowy⁵. Z kolei Bożena Witosz na postawione w tytule artykułu pytanie: *Czy potrzebne nam typologie dyskursu?* odpowiada twierdząco i, uzasadniając potrzebę systematyzacji, upomina się o to, by w modelach stratyfikacyjnych były uwzględniane procesy hybrydyzacji. Dlatego też reprezentacja w postaci mapy czy sieci to, jej zdaniem, niezbędna rama interpretacyjna skomplikowanych praktyk komunikacyjnych. Modele przestrzenne w systematyce dyskursów związanych ze sferą prawa wykorzystuje także Irena Szczepankowska, która w artykule *Konstelacja dyskursów związanych tematycznie i funkcjonalnie ze sferą prawa* przedstawia ważką próbę ich typologii.

Obserwacje i konstatacje pierwszej części, choć inspirujące, nie dają się jednak wykorzystać w układzie książki, ponieważ, jak zaznaczają redaktorki, „nie sposób (przynajmniej na razie) przełożyć zasad konstrukcyjnych modeli przestrzennych (*mapy i sieci*) na linearny układ książki i czasowy porządek lektury” (s. 9). O kompozycji czterech kolejnych rozdziałów decyduje kryterium dominującej pozycji jednego z aspektów dyskursu. Dzięki niemu Redaktorki wyodrębniły „cztery wielkie konstelacje dyskursów (instytucjonalną, ideologiczną, medialną oraz obejmującą dyskursy połączone wspólnym tematem)” (s. 9).

I tak na rozdział **drugi** *Dyskursy instytucjonalne – odmiany, przemiany i translokacje* złożyły się teksty, w których perspektywa oglądu danej odmiany dyskursu kieruje uwagę ku instytucjonalności, wyznacznikowi zajmującemu centralną pozycję w prowadzonych tu interpretacjach. Mariusz Rutkowski koncentruje się na charakterystyce dyskursu urzędowego, który ujmuje jako konkretyzację lub odmianę szerszego zjawiska, jakim jest dyskurs instytucjonalny. Kwestiom dyskursu urzędowego uwagę poświęca także Ewa Malinowska,

⁵ W tak krótkiej formie wypowiedzi niezwykle trudno rzetelnie omówić, a nawet streścić każdy z tekstów składających się na prezentowaną publikację. Warto zatem zaznaczyć, że niniejsze omówienie ma charakter prezentujący, a zatem ogólny, wybiórczy oraz subiektywny, co wiąże się z osobistym doświadczeniem lekturowym piszącej te słowa oraz z ograniczeniami wydawniczymi czasopisma. W wielu wypadkach siła poznawcza artykułu tkwi wszak w filologicznej akrybii, skrupulatnie przeprowadzonych analizach, których nie sposób tu – przy takim stopniu uogólnienia – przywołać. Zachęcam zatem do lektury artykułów zebranych w tomie *Dyskurs i jego odmiany*, ponieważ poznanie ich w całości pozwoli właściwie zinterpretować stawiane tam tezy, założenia, przyjęte metody badawcze i wysnuwane wnioski.

która przedstawia wpływ medium elektronicznego na współczesny model komunikowania się w urzędzie, co skutkuje na przykład omówioną w artykule zmianą ról komunikacyjnych. Przemiany będące skutkiem zapośredniczenia dyskursu w medium internetowym są również tematem kolejnego tekstu. Jego autorka, Jolanta Nocoń, przedstawia zachodzące w tym kontekście przeobrażenia współczesnego dyskursu edukacyjnego oraz wstępnie systematyzuje formy jego obecności w Internecie, wyznaczając zarazem nowe kierunki badań nad dyskursem edukacyjnym w środowisku cyfrowym. Maria Wojtak natomiast poświęca uwagę dyskursowi religijnemu charakterystycznemu dla polskiej wspólnoty katolickiej, który jest przedstawiany jako osobliwy ze względu na poszerzenie swej przestrzeni o wymiary transcendentne. Autorka zaznacza, że gospodarzem dyskursu jest instytucjonalny Kościół, który, stojąc na straży doktryny i sprawując kult, urozmaica i modyfikuje formy interakcji w ramach dyskursu religijnego, także pod wpływem dyskursów świeckich, co w artykule znajduje ilustrację w postaci analizy kilku najnowszych modlitewników. Z kolei dyskursowi homiletycznemu poświęca swój tekst Katarzyna Wyrwas, przedstawiając współczesne zalecenia teoretyków homiletyki dotyczące wykorzystania opowiadania w tekstach kazań na tle dawniejszych zastosowań tekstów narracyjnych. Następny artykuł, autorstwa Ewy Ficek, przynosi charakterystykę dyskursu terapeutycznego i prezentację zewnętrznych uwarunkowań aktywności słownej skupionej wokół terapii oraz jej determinantów (tj. kryterium genologiczne, poznawcze, aksjologiczne czy pragmatyczne). Natomiast Beata Duda w artykule wieńczącym rozdział poświęcony dyskursom instytucjonalnym koncentruje się na dyskursie turystycznym, kreśląc na materiale spacerowników profil współczesnego spacerowicza i konfrontując go z pojęciem dziewiętnastowiecznego flâneura – pierwowzoru jednostki, której celem jest nieśpieszna przechadzka po mieście i doświadczanie jego przestrzeni.

Rozdział **trzeci** omawianej książki, zatytułowany *Dyskursy wspólnot ideologicznych, etnicznych i kulturowych*, otwiera artykuł Katarzyny Kłosińskiej, która, przywołując tezę Chantal Mouffe o tożsamościowej konieczności uwikłania się podmiotu politycznego w relację antagonistyczną oraz przyjmując założenie o dyskursywnym charakterze rzeczywistości, skupia uwagę na opozycji, będącej w opinii autorki tworzywem różnych dyskursów występujących w polskiej polityce. Zagadnieniu dyskursu politycznego poświęcony jest również tekst Ireny Kamińskiej-Szmaj, w którym znajdujemy omówienie źródeł dyskursu politycznego dominującego w dobie PRL. Natomiast Marzena Makuchowska uwytkła kreacyjny charakter dwóch przeciwnych sobie dyskursów, tj. dyskursu antyaborcyjnego oraz dyskursu dopuszczającego aborcję. Autorka podkreśla wewnętrzną polaryzację dyskursu o aborcji i pokazuje w analizach, jak odmienne światopoglądy skutkują różnymi sposobami mówienia o tym samym przedmiocie. W kolejnym artykule, autorstwa Bernadetty Ciesek, znajduje się omówienie relacji interdyskursywnych na przykładzie dyskursu feministycznego. Badaczka wskazuje na jego wzajemne powiązania z innymi typami dyskursywnymi, tj. z dyskursem ideologicznym, równościowym, wykluczenia czy tożsamościowym. Ostatnie dwa teksty rozdziału trzeciego poświęcone są dyskursywnym ujęciom tożsamości etnicznej. Janina Labocha przedstawia proces kształtowania się formacji społeczno-kulturowej na przykładzie wspólnoty zaolziańskiej oraz dyskursu tożsamości etnicznej tamtejszych Polaków, którzy, w wyniku wydarzeń historycznych znaleźli się w czeskiej części Śląska Cieszyńskiego, zwanej Zaolziem. Natomiast Iwona Wowro, wybierając za obiekt badań śląskie i góralskie dowcipy o małżeństwie, prezentuje regionalny dyskurs humorystyczny.

Na **czwarty**, najobszerniejszy, rozdział *Dyskursy medialne i dyskursy w mediach* składa się osiem tekstów, których autorzy koncentrują się na różnych odmianach dyskursywnej przestrzeni medialnej oraz na różnych wybranych poziomach i kategoriach przedstawianego dyskursu. Rozdział otwiera syntetyzujące omówienie dyskursu filmowego jako odmiany dyskursu medialnego, autorstwa Bogusława Skowronka, który nie tylko podaje cechy dysfunkcyjne opisywanego fenomenu, ale także przybliża główne przyczyny pomijania filmowego dyskursu medialnego w lingwistycznych analizach polszczyzny medialnej. Równie syntetyzujące ujęcie prezentuje artykuł Beaty Grochali skupiony na wyznaczeniu miejsca dyskursu sportowego (o sporcie) w obrębie dyskursu medialnego oraz na przybliżeniu charakterystyki tematyzowanego dyskursu. Z kolei Iwona Loewe przekonuje, iż język pisany w telewizji jest przykładem logowizualności, którą autorka w tekście typologizuje, a wyróżnione typy omawia. Natomiast centralną kategorią opisu badawczego w artykule Ewy Szkudlarek-Śmiechowicz jest nadawca w telewizyjnym dyskursie politycznym. Badaczka wyróżnia nadawcę prymarnego, czyli medialnego, który ustanawia cztery kategorie nadawcy wtórnego, tj. polityka, komentatora, eksperta i obywatela. Z kolei Marta Smykała za obiekt analiz bierze sposoby relacjonowania podróży, by na materiale wybranych audycji radiowych i programów telewizyjnych przedstawić zmiany, jakie zaszły w tym zakresie na przestrzeni ostatnich 40 lat. W kolejnym artykule Barbara Bogołębska, pisząc o przenikaniu się dyskursów dziennikarskich i medialnych, dokonuje przeglądu różnych odmian specjalistycznych dziennikarstwa, wskazując na wciąż powstające ich nowe typy (np. *data journalism*). Grażyna Habrajska natomiast, łącząc perspektywę dyskursywną z ustaleniami komunikatywizmu, przybliża dyskurs publicystyczny i skupia się na warstwie argumentacyjnej przekazu, na modułach informacyjnych w procesie interpretacji tekstu. Rozdział „medialny” wieńczy artykuł Marii Krauz, omawiający różne genologicznie tekstowe reprezentacje dziennikarskiego dyskursu krytycznego, których centrum stanowi recenzja aktualnego wydarzenia kulturalnego.

Tym, co łączy opracowania składające się na rozdział **piąty** (*Dyskursy o... – temat jako wyznacznik dyskursu*), jest temat ujmowany jako wyznacznik dyskursu warunkowany, rzecz jasna, także innymi jego determinantami. I tak Łukasz Kumięga przybliża główne tendencje obecne w dyskursie o gentryfikacji, pojmowanym jako jeden z elementów sporu publicznego na temat przestrzeni miejskiej, czyniąc przy tym z krytycznych badań nad dyskursem teoretyczny oraz metodologiczny punkt odniesienia. Leszek Będkowski z kolei opisuje wybrane aspekty funkcjonowania polskich dystopii, publikowanych po 1975 roku, konstytuujących dyskurs na tematy polityczne. W zamykającym tę część tekście Artur Rejter wykazuje, że onomastyka dyskursu może obejmować zasięgiem więcej, niż tylko ramy określone najbliższym kontekstem użycia nazwy, onimy bowiem są dla wziętych tu pod uwagę dyskursów płci ważnym nośnikiem treści, a także dopełnieniem tez i spostrzeżeń w nich formułowanych.

Ostatni, **szósty**, rozdział prezentowanej tu książki nosi tytuł *Rozważania wokół dyskursu i metod jego analizy*. Zgromadzone w tej części artykuły poświęcone są problematyce lingwistyki dyskursu, z uwzględnieniem różnych perspektyw oglądu i różnych aspektów badawczych. Waldemar Czachur rozważa użyteczność kategorii „stylu myślowego” oraz „kolektywu myślowego” Ludwika Flecka dla aktualnych dyskusji, jakie toczą się w językoznawstwie na temat celów, przedmiotu i metodologii lingwistyki dyskursu. Aleksy

Awdiejew próbuje natomiast odpowiedzieć na pytanie o to, jak dorobek teorii dyskursu można wykorzystać na gruncie lingwistycznych dociekań komunikatywizmu. Dlatego w centrum jego uwagi znajdują się pojęcia: dyskursu, tekstu, interpretacji, relewancji czy referencji. Jeszcze inną perspektywę w patrzeniu na lingwistykę dyskursu przynosi tekst Zofii Bilut-Homplewicz. Autorka przedstawia podstawowe dla germanistycznej lingwistyki tekstu/dyskursu ujęcia intertekstualności i dyskursywności oraz stawia pytanie o relację między nimi. Z kolei Anna Hanus, pozostając na gruncie germanistycznych studiów, śledzi dotychczasowe nurty i tendencje badawcze w germanistycznych analizach dyskursu, by ustalić akceptowane w nich miejsce tekstu. Problem diachronicznego opisu dyskursu publicznego stawia natomiast artykuł Mirosławy Siuciak, w którym proponuje się, aby sferę publicznego komunikowania podzielić na najważniejsze dziedziny ludzkiej aktywności organizujące życie wspólnotowe, a za najistotniejsze zadanie badawcze uznaje się wskazanie zmiennych elementów, świadczących o ewolucji wyodrębnionych dyskursów. Zamykający książkę tekst autorstwa Moniki Zaśko-Zielińskiej jest próbą pokazania, jak wykorzystanie dorobku lingwistyki korpusowej może pomóc w badaniach nad dyskursem epistolarnym.

Należy w tym miejscu mocno podkreślić, że ważne refleksje natury teoretycznej występują nie tylko w pierwszym i ostatnim rozdziale publikacji *Dyskurs i jego odmiany*. Wiele cennych spostrzeżeń z zakresu teorii dyskursu znajdzie Czytelnik także w tekstach innych – bądź w artykułowym wprowadzeniu w omawiane zagadnienie, bądź w uwagach kreślonych na marginesie analiz empirycznych.

Niekwestionowaną zaletą prezentowanej tu książki jest między innymi sygnalizowana już uprzednio wielowymiarowość i wieloaspektowość ujęcia fenomenu dyskursu w poszczególnych tekstach. Co więcej: choć dyskurs – zgodnie z założeniami publikacji widocznymi już w jej tytule – jest w centrum poznawczego namysłu autorów, to w ich analizach nie pretenduje on do roli wyjaśnienia wszystkiego, nie ma więc tu mowy o „uniwersalistycznym uzurpatorstwie”⁶. Tym samym nie zapomina się o tradycji badań nad tekstem, stylem czy gatunkiem, przeciwnie – uwzględniając dotychczasowe osiągnięcia dyscypliny, wypracowuje się nową jakość poznawczą, przybliżającą nas do wysoce skomplikowanego obrazu współczesnej przestrzeni dyskursywnej.

Na szczególną uwagę i uznanie zasługuje praca redaktorska, której wysoką jakość dostrzec można nie tylko w zaproponowanej segmentacji tomu na rozdziały, ale także w linearnym układzie tekstów. Bezsprzeczną wartością monografii wieloautorskiej jest wszak możliwość odbioru selektywnego, skutkującego lekturą wybranych, a niekoniecznie po sobie następujących tekstów. Taką możliwość mamy oczywiście także w wypadku opisywanej publikacji. Jednak dzięki przemyślanemu porządkowi występujących obok siebie artykułów, możemy zyskać więcej – wiele tekstów bowiem w odczytaniu konsekwentnym tworzy w tym tomie swoiste dwugłosy, dialogi czy polilogi pozwalające odbiorcy na lepszy i nieraz różny optycznie ogląd danego zagadnienia.

Pojawienie się książki *Dyskurs i jego odmiany* na rynku wydawniczym bardzo mnie cieszy. Publikacja ta stanowi cenny, rzetelny i aktualny obraz polskiej myśli naukowej o dyskursie i jego odmianach. Bez wątpienia będzie stanowić źródło licznych inspiracji

---

⁶ Nawiązuję tu do sformułowania, jakiego użył Piotr LEWIŃSKI (2006: 925), wskazując na strukturalizm, generatywizm i kognitywizm jako kierunki pretendujące do miana globalnej teorii języka.

badawczych, a także znakomity materiał do dyskusji akademickich, też dydaktycznych. Pozostaje zatem tylko żywić nadzieję, że Redaktorki na tej jednej publikacji nie poprzestaną, a uczynią z niej początek świetnie zapowiadającej się serii wydawniczej poświęconej dyskursowi i jego teorii.

Literatura

- BARTMIŃSKI J., NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA S., 2009: *Tekst – dyskurs – komunikacja*. W: BARTMIŃSKI J., NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA S.: *Tekstologia*. Warszawa, s. 22–75.
- DUSZAK A., 1998: *Tekst, dyskurs, komunikacja międzykulturowa*. Warszawa.
- FICEK E., 2012: *Dyskurs terapeutyczny i jego uwarunkowania – rekonesans badawczy*. „Tekst i Dyskurs – Text und Diskurs” V, s. 249–259.
- FICEK E., 2014: *W kręgu „stylistycznych remanentów” – uwagi po lekturze książki Style współczesnej polszczyzny*. Przewodnik po stylistyce polskiej pod redakcją Ewy Malinowskiej, Jolanty Nocoń i Urszuli Żydek-Bednarczuk (Kraków 2013, 528 s.). „Forum Lingwistyczne” I, s. 107–111.
- GAJDA S., 2005: *Tekst/dyskurs oraz jego analiza i interpretacja*. W: KRAUZ M., GAJDA S., red.: *Współczesne analizy dyskursu*. Rzeszów, s. 11–20.
- GRZMIL-TYLUTKI H., 2010: *Francuska lingwistyczna teoria dyskursu. Historia, tendencje, perspektywy*. Kraków.
- KŁOSIŃSKA K., 2012: *Etyczny i pragmatyczny. Polskie dyskursy polityczne po 1989 roku*. Warszawa.
- LABOCHA J., 2008: *Tekst, wypowiedź, dyskurs w procesie komunikacji językowej*. Kraków.
- LEWIŃSKI P., 2006: *W obronie „trivium”*. W: KAMIŃSKA-SZMAJ I., PIEKOT T., ZAŚKO-ZIELIŃSKA M., red.: *Oblicza komunikacji*. T. 1: *Perspektywy badań nad tekstem, dyskursem i komunikacją*. Cz. 2. Kraków, s. 924–936.
- MALINOWSKA E., 2005: *Współczesny dyskurs administracyjny*. W: GAJDA S., MARKOWSKI A., PORAYSKI-POMSTA J., red.: *Polska polityka komunikacyjnojęzykowa wobec wyzwań XXI wieku*. Warszawa, s. 166–175.
- MALINOWSKA E., NOCOŃ J., ŻYDEK-BEDNARCZUK U., red., 2013: *Style współczesnej polszczyzny. Przewodnik po stylistyce polskiej*. Kraków.
- NOCOŃ J., 2013: *Dyskurs edukacyjny i jego społeczny zasięg*. W: NOCOŃ J., TABISZ A., red.: *Język a Edukacja*. T. 2: *Tekst edukacyjny*. Opole, s. 13–26.
- OSTASZEWSKA D., PRZYKLENK J., red., 2015: *Gatunki mowy i ich ewolucja*. T. 5: *Gatunek a granice*. Katowice.
- PIEKOT T., 2006: *Przyszłość badań nad komunikacją*. W: KAMIŃSKA-SZMAJ I., PIEKOT T., ZAŚKO-ZIELIŃSKA M., red.: *Oblicza komunikacji*. T. 1: *Perspektywy badań nad tekstem, dyskursem i komunikacją*. Cz. 1. Kraków, s. 13–15.
- SZACKI J., 2005: *Historia myśli socjologicznej*. Warszawa.
- SZCZEPANKOWSKA I., 2011: *Semantyka i pragmatyka językowa. Słownik podstawowych pojęć z zadaniami i literaturą przedmiotu*. Białystok.
- WITOSZ B., 2009: *Dyskurs i stylistyka*. Katowice.
- WITOSZ B., 2012: *Badania nad dyskursem we współczesnym językoznawstwie polonistycznym*. „Oblicza Komunikacji” V, s. 61–76.